

Speciallärarprogrammet

Verksamhetsberättelse för 2020/2021

Verksamhetsplan för 2021/2022

Beskrivning av programmet

Speciallärarutbildningen är en påbyggnadsutbildning som vänder sig till den som har en lärarutbildning och har arbetat i skolan i minst tre år. Utbildningen ges på avancerad nivå och syftar till att ge fördjupad kunskap om elevers lärande och språk-, skriv-, läs- eller matematikutveckling för att kunna ge stöd åt elever som är i behov av särskilt stöd eller undervisa elever som går i särskola. Under utbildningen utvecklas även förmågan att kritiskt granska och tillämpa metoder för att bedöma barns och elevers språk-, läs-, skriv- eller matematikutveckling och förmågan att kunna anpassa olika arbetssätt till enskilda elevers behov. Utifrån vald specialisering syftar speciallärarutbildningen till att ge kompetens att arbeta som speciallärare i skolan eller särskolan. Specialläraren kommer att arbeta inom det verksamhetsområde som anknyter till tidigare avlagd lärarexamen.

Programrådssammansättning

Programrådet för speciallärar- och specialpedagogprogrammen ht 2019 – ht 2021

Samhällsvetenskaplig fakultet

Guðrun Svedberg, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap ((ordförande)

Anneli Nielsen, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap

Erica Isberg, Pedagogiska institutionen

Teknisk-Naturvetenskaplig fakultet

Lotta Vingsle, Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Mathias Norqvist, Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Humanistisk fakultet

Maria Levlin, Institutionen för språkstudier

Ingmarie Mellenius, Institutionen för språkstudier

Studentrepresentant: vakant

Extern representant: vakant

Rådets arbete

Programrådet har under höstterminen 2020 haft fyra rådsmöten och lika många under vårterminen 2021.

Nyckeltal för speciallärarprogrammet

Nyckeltal antagning

Speciallärarprogrammet	2017	2018	2019	2020	2021
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) språk ¹	20	20	20	20	25
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) matematik	20	15	15	15	15
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal) utvecklingsstörning	20	15	15	15	15
Antal förstahandssökande språk ²	39	28	43	68	75
Antal förstahandssökande matematik	15	13	21	53	50
Antal förstahandssökande utvecklingsstörning	29	19	22	45	40
Antal förstahandssökande per plats – språk ³	2	1,4	2,2	3,4	3
Antal förstahandssökande per plats – matematik	0,8	0,9	1,4	5,6	3,3
Antal förstahandssökande per plats - utvecklingsstörning	1,5	1,3	1,5	5,2	2,7
Antal registrerade nybörjarstudenter ² – språk ⁴	11	16	17	13	19
Antal registrerade nybörjarstudenter – matematik ³ .	6	11	11	10	14
Antal registrerade nybörjarstudenter – utvecklingsstörning ³ .	8	4	13	17	15

Nyckeltal genomströmning

Specialiseringar:

SVGG= Språk-, skriv- och läsutveckling

MAGG= Matematikutveckling

UTGG= Utvecklingsstörning

Speciallärarprogrammet	Antagna ht-17	Antagna ht-18	Antagna ht-19	Antagna ht-20	Antagna ht-21
Antal registrerade nybörjarstudenter ⁵	SVGG: 11/10 MAGG: 6/6 UTGG: 8/8	SVGG: 16 MAGG: 11 UTGG: 4	SVGG: 17 MAGG: 11 UTGG: 13	SVGG: 13 MAGG: 10 UTGG: 17	SVGG: 19 MAGG: 14 UTGG: 15

¹ Antalet nybörjarplatser inom de olika inriktningar beslutas av Lärarhögskolans styrelse i april månad varje år.

² Statistik om antalet förstahandssökande inom inriktningarna återfinns på Universitets- och högskolerådets hemsida: <https://statistik.uhr.se/>

³ Enligt statistik i Ladok

⁴ Enligt statistik i Ladok

⁵ Enligt statistik i Ladok

Antal registrerade studenter på sista kurs termin 2/Antal godkända studenter på sista kurs termin 2	SVGG: 11/10 MAGG: 6/5 UTGG: 6/6	SVGG: 16/16 MAGG: 8/8 UTGG: 3/3	SVGG: 15/15 MAGG: 8/8 UTGG: 11/11	SVGG: 13/9 MAGG: 9/9 UTGG: 17/15	SVGG: - MAGG:- UTGG: -
Antal registrerade på första kurs termin 3/Antal godkända studenter på första kurs termin 3	SVGG: 10/10 MAGG: 4/4 UTGG: 6/6	SVGG:17 MAGG: 9/9 UTGG: 3/3	SVGG: 15/15 MAGG: 8/8 UTGG: 10/10	SVGG: 13/ MAGG: 9/ UTGG: 15/	SVGG: - MAGG: - UTGG: -
Antal registrerade studenter på sista kurs termin 3	SVGG: 10/10 MAGG: 4/4 UTGG: 6/6	SVGG: 17/17 MAGG: 9/8 UTGG:3/3	SVGG: 14/14 MAGG: 8/8 UTGG:10/10	SVGG: - MAGG: - UTGG: -	SVGG: - MAGG: - UTGG:-

Nyckeltal examina (oavsett specialisering)

Speciallärarprogrammet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal som tagit ut examen ⁶							
Kvinnor	61	48	41	30	69	50	33
Män	1	3	5	0	2	3	1
Totalt	62	51	46	30	71	53	32

Programrådets synpunkter på nyckeltal (kommenteras utifrån programmets förutsättningar och struktur)

Andelen nybörjarplatser har de senaste årets utökats med 5 platser inom specialisering språk, läs- och skrivutveckling till skillnad från övriga två specialiseringar, som varit konstant. Antalet förstahandssökande har ökat över en femårsperiod och är vid intagningen ht 21 högst för specialisering matematikutveckling. Det råder fortfarande ett glapp mellan planeringstal och antal registrerade, främst på specialisering språk-, läs- och skrivutveckling. En möjlig lösning är ett ännu större överintag vid den tidiga antagningen under vårterminen för att i någon mån täcka upp för de svårigheter som många verkar erfar när det gäller att faktiskt acceptera sin utbildningsplats. Vi ser det även som viktigt att lärarlyftet ges när det erbjuds Umeå universitet. Under de läsår lärarlyftet har getts har antalet studenter varit betydligt större. Detta beror troligen på de bättre villkor som följer med lärarlyftet för studenterna.

Genomströmningen är fortsatt god vilket delvis kan kopplas till att de studerande på denna påbyggnadsutbildning har yrkeserfarenhet och är studiemotiverade. Genomströmning kan diskuteras i relation till utbildningens kravnivåer, det stöd de studerande får under utbildningen samt villkor från huvudman.

⁶ Enligt Ladok

Verksamhetsberättelse, återkoppling

Verksamhetsberättelsen inleds med en återkoppling till den senaste Uppföljnings- och åtgärdsplanen för 2021 vilket följs av en analys av hur programmet systematiskt integrerar ett antal perspektiv från Umeå universitets kvalitetssystem för utbildning.⁷

Verksamhetsberättelsens analys utgår i första hand från föregående års VB/VP, genomförd extern kollegial granskning (2021), kursutvärderingar samt programutvärdering för 2019–2020.

Återkoppling till Uppföljnings- och åtgärdsplan 2021

Den av lärarhögskolan beslutade kollegiala granskningen genomfördes under våren 2021 och avrapporterades i juni samma år. Granskningen omfattade både specialpedagog- och speciallärarprogrammet.⁸ I granskningen fokuseras kursernas koppling till nationella examensmål, balansen mellan olika vetenskapliga perspektiv i utbildningen samt vetenskaplig kvalitet i ett antal slumpvis utvalda examensarbeten. Uppdraget innebar även att granska kursplaner i förhållande till de generella examensmålen för magisterexamen. Granskningen har gett underlag för ett fortsatt förändrings- och utvecklingsarbete som redovisas närmare nedan.

I Uppföljnings- och åtgärdsplanen för 2021 angavs att resultatet från den kollegiala granskningen och erfarenheter av digital undervisning skulle behandlas under programutvecklingsdagar. Programrådet har därefter ansökt och erhållit medel för ett utvecklingsarbete, Utveckling av specialpedagogprogrammets och speciallärarprogrammets distansförlagda delar av utbildningen, vilket inletts och kommer att pågå fram till mars 2022. En arbetsgrupp har utsetts och utvecklingsarbetet sker integrerat med de förändringar som den kollegiala granskningen medför. En digital programutvecklingsträff med berörda kursansvariga och studierektorer har genomförts under hösten 2021, istället för fysiska programutvecklingsdagar. Dessutom har intervjuer med programmets kursansvariga och medverkande lärare genomförts.

Rådet har även genomfört en kartläggning av bemanningssituationen i specialpedagog- och speciallärarprogrammets kurser och denna har överlämnats till lärarhögskolan. Även detta i enlighet med den senaste Uppföljnings- och åtgärdsplanen. Frågan om bemanning, kopplad till antal utbildningsplatser, kvarstår.

Lärarhögskolan har kartlagt hur tre andra lärosäten hanterar tillgodoräknanden. Någon förändring har dock inte skett och arbetsbelastningen gällande detta är fortsatt hög.

Verksamhetsberättelse, analys

I programutvärderingen för speciallärarprogrammets avgångsstuderande januari 2021 uppger majoriteten av de svarande studenterna att deltagandet i programmet gett dem kunskap om områdets vetenskapliga grund och insikt i aktuell forskning. Studenterna uppger att de erhållit de kunskaper och den förståelse för studieobjekten som anges i de nationella examensmålen, exempelvis rörande utvecklingsarbete och sambandet vetenskap och beprövad erfarenhet kopplad till det kommande yrkesutövandet. Studenterna anser även att

⁷ Umu kvalitetssystem för utbildning

⁸ Kollegial utvärdering av specialpedagog- och speciallärarexamina samt magisterexamina i specialpedagogik vid Umeå universitet 2021

de utvecklade kunskaper om barn och elever med funktionsnedsättningar samt barns och elevers språk och begreppsutveckling (se bilaga 1).

Forskningsanknytning

Programmets forskningsanknytning beskrivs i förhållande till de vetenskapliga perspektiv som representeras i undervisningen, kurslitteraturens vetenskapliga förankring samt i förhållande till resultatet av den kollegiala granskningen av ett antal examensarbeten.

Balans mellan vetenskapliga perspektiv

I den kollegiala granskningen understryks att specialpedagogik som kunskapsområde utgår från att elevers behov av särskilt stöd skall förstås i relation till det sociala sammanhanget. Granskarna har valt att fokusera balansen mellan ett kritiskt perspektiv och ett kompensatoriskt perspektiv, där det förstnämnda intresserar sig för omgivande faktorer och miljö när problem uppstår i skolan (jfr elever i behov av stöd) och det senare betraktar elevens svårigheter som något förankrat hos individen och som denne ska kompenseras för (jfr elever med behov av stöd).

Granskningen visar att i kursen Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer, 7.5 hp (6SP051) behöver ett kritiskt perspektiv på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar stärkas och användandet av diagnostisering bör i högre grad problematiseras. Granskarna betonar även behovet av explicit koppling till det specialpedagogiska fältet och kontexten i denna kurs.

I kursen Språk-, skriv- och läsutveckling för speciallärare, 30 hp (6SD010) bygger litteraturen övervägande på språkpsykologiska teorier. Här bör de sociokulturella perspektiven stärkas. Granskarna uppmärksammar även att kursplanerna inom specialisering mot matematikutveckling inte synliggör ett individperspektiv, även om litteraturen avspeglar att detta behandlas.

I Vetenskaplig metodkurs för Speciallärar- och specialpedagogprogrammen, 7.5 hp (6SP058) uppfattar granskarna en övervikt på kvalitativa metoder och menar att kvantitativa metoder bör ägnas lika stor uppmärksamhet som kvalitativa metoder.

Litteratur

I den kollegiala granskningen uppmärksammas att det i de programgemensamma kurserna finns få avhandlingar och artiklar preciserade i litteraturlistorna, men däremot tillägg om att sådana tillkommer. En stor del av kurslitteraturen utgörs av populärvetenskapliga texter, huvudsakligen skrivna av forskare, men även texter skrivna av författare utan forskningskompetens förekommer. Främst i kursen Neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer, 7.5 hp (6SP051) bör detta ses över. I samma kurs bör även litteratur utifrån ett kritiskt perspektiv läggas till.

En anledning till att litteraturlistorna utformas så att valbara artiklar och avhandlingar tillkommer i de programgemensamma kurserna är strävan att tillgodose två olika program innefattande tre specialiseringar. Utifrån sin grundutbildning kommer de studerande att vara behöriga och verksamma inom olika verksamhetsområden såsom förskola, skola och särskola.

Examensarbeten

Enligt den kollegiala granskningen visar uppsatserna på både bredd och djup vad gäller val av forskningsfält och teoretiska perspektiv. De sätt som metoderna motiveras, beskrivs och används visar på fördjupade metodkunskaper. Till styrkorna anges även att forskningsobjekten beskrivs ur flera vetenskapliga perspektiv och följs av nyanserade diskussioner. Enligt granskningen uppvisar uppsatserna till övervägande del koherens mellan frågeställningar, metod, resultat och diskussion, men det finns uppsatser där denna koherens inte är tillräckligt tydlig.

Till förbättringsområden framhåller den kollegiala granskningen att beskrivningarna av dataanalysernas genomförande bör utvecklas, med stöd i metodlitteraturen. Även den teoretiska förankringen bör stärkas. Dessutom lyfter utvärderarna frågan om antalet vetenskapliga källor i form av avhandlingar och vetenskapliga artiklar. Utvärderarna har avslutningsvis noterat att skillnaderna mellan de arbeten som bedömts som G respektive VG är betydande.

I samverkan med LH har frågan om samstämmighet när det gäller examen mellan speciallärarprogrammets specialiseringar utretts och behandlats. Ett beslut om enbart yrkesexamen kräver revidering av kursplanen Examensarbete för speciallärarprogrammet med specialisering mot utvecklingsstörning.

Internationalisering

Internationalisering finns inte med som nationellt examensmål för programmet. Internationella perspektiv erhålls främst genom den forskning och den litteratur som används i programmet. Ett par medverkande lärare är involverade i nordiska nätverk och i de fall internationella föreläsare eller gästprofessorer inom fältet gästar universitetet nyttjas detta.

Jämställdhet

I examensordningen för programmen anges inget specifikt nationellt mål kopplat till jämställdhet. Trots detta behandlas ett jämställdhetsperspektiv i programmet, ofta i anknytning till likabehandling, eftersom det ingår i den värdegrund som förskola och skola ska bygga sin verksamhet utifrån (Lgr 11, Lsär 11, Gy11 m.fl). En utgångspunkt är att jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, politiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och utbildningsmässigt är en förutsättning för en hållbar utveckling och att alla former av våld, diskriminering, mobbning och trakasserier mot barn och unga drabbar såväl individen som hela samhället (Jfr. Globala målen, Agenda 2030).

Lärande, psykisk hälsa och identitetsutveckling är nära förknippade med varandra och här ser vi att utbildningen har en viktig uppgift i att hjälpa studenterna att problematisera rådande normer samt ge redskap för att utmana ojämställda och ojämlika strukturer och sammanhang i den kommande specialpedagogiska praktiken. Hur vi uppfattar skolframgång, dominans i det gemensamma (skol)rummet och kränkningar i relation till "könade" förväntningar behandlas i utbildningen, liksom utsatthet och psykisk ohälsa (Jfr. [SOU 2010:83](#)). Forskning om hur psykisk ohälsa tar sig uttryck i relation till kön, och vad det kan bero på, behandlas inom utbildningens första termin. Under utbildningen behandlas vidare forskning om könsskillnader vad gäller attityd och inställning till lärande, lässvårigheter och särskilda undervisningsbehov i matematik samt vikten av att uppmärksamma att inlärningssvårigheter och undervisningsbehov kan ta sig olika uttryck hos flickor respektive pojkar. Under utbildningen får studenterna kunskaper om svårigheternas orsak och uttryck,

samt en ämnesdidaktisk kompetens när det gäller att anpassa lärmiljö och undervisning i relation till elevers förutsättningar. Diskussioner om makt, samhällsstrukturer och föreställningar bidrar till att problematisera förståelser av skillnader mellan könen. Det ger studenterna goda förutsättningar att framöver i sin yrkespraktik främja lika villkor för alla elevers lärande och möjlighet till utveckling. Forskare inom genusforskning och lärare med kunskaper om intersektionalitet föreläser på programmen.

Samverkan och arbetslivsanknytning

Samtliga som läser programmet har en grundutbildning som lärare och minst tre års arbetslivserfarenhet (för specialisering utvecklingsstörning ger även förskolläraryrket behörighet). Den övervägande majoriteten är dessutom på deltid yrkesverksamma under studietiden. Utbildningen erbjuder ingen VFU men däremot verksamhetsanknutna uppgifter, dvs uppgifter som genomförs i förskolan eller skolan. Vidare inbjuds yrkesverksamma från olika verksamheter, myndigheter och organisationer som föreläsare. Dessutom kan adjunkter med koppling till för/skola i de fall sådana anställs, bidra med ökad arbetslivsanknytning.

Hållbar utveckling

I de nationella examensmålen för speciallärarprogrammet finns inte perspektiv på hållbarhet med som ett explicit mål. Däremot kan konstateras att delar av FN:s hållbarhetsmål sammanfattar det uppdrag speciallärarna utbildas för. Samtliga terminer och många kurser på programmet har innehåll och FSR som berör formandet av inkluderande och trygga utbildningsmiljöer som kan möta alla barns behov. Detta stämmer väl med FN:s hållbarhetsmål (Globala målen, Agenda 2030) som handlar om att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer. FN:s medlemsstater ska ”bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt ta hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla” (4.A). Av hållbarhetsmålet framgår även att alla studerandes kunskaper gällande mänskliga rättigheter är nödvändig för att främja en hållbar utveckling. Speciallärarprogrammet vidareutbildar lärare för att i sitt kommande yrke arbetar för tillgängliga, inkluderande och ändamålsenliga lärmiljöer för alla.

Studentinflytande och studentcentrerat lärande

I samarbete med studentkåren erbjuds årligen de studerande en plats i programrådet. Intresset har varit svårt vilket ska ses utifrån att merparten yrkesarbetar deltid och studierna bedrivs på distans. De studerande kan framföra sina synpunkter via de kursutvärderingar som genomförs efter varje kurs. Dessutom eftersträvas en dialog mellan kursansvariga och studenterna. Eftersom de studerande har med sig arbetslivserfarenheter och kunskaper inom det specialpedagogiska området tillvaratas dessa på ett medvetet sätt i undervisningen och bidrar i hög grad till utbildningens kvalitet.

Verksamhetsplan för programmet 2022

Under det kommande året är avsikten att prioritera programmets vetenskapliga förankring, balans mellan olika vetenskapliga perspektiv samt professionsanknytning. Följande utvecklingsområden har identifierats:

- Speciallärarprogrammet ges på avancerad nivå vilket gör frågan om kurslitteraturens vetenskapliga förankring väsentlig. Eftersom litteraturlistor inte infogas i kursplanerna, för att kontinuerligt kunna revideras och hållas aktuella i relation till program, specialisering och verksamhetsområde, är detta en fråga som inte kan åtgärdas en gång för alla. Programrådet kommer att föra en dialog kring detta med kursansvariga lärare.
- En bättre balans mellan de vetenskapliga perspektiven i kurserna med en bärande utgångspunkt i de specialpedagogiska perspektiven bör eftersträvas. Förutom den kollegiala granskningen kommer ytterligare underlag gällande perspektivbalans i förväntade studieresultat, undervisning och kurslitteratur erhålls genom pågående intervjuer med undervisande lärare. Programrådet kommer att föra en dialog med LH om hur arbetet med dessa frågor kan genomföras och utvecklas.
- Programrådet kommer att genomföra en översyn av hur olika vetenskapliga metoder introduceras och tillämpas i kursernas uppgifter, fram till den vetenskapliga metodkursen och examensarbetet. Detta för att stärka progressin och bredd.
- Programrådet avser att genomföra en översyn av vilka verksamhetsförlagda uppgifter som genomförs i kurserna samt eventuellt stärka dessa utifrån en planerad likvärdig professionsexamen inom programmet. Dessutom bör det tydliggöras för blivande studenter att en "partnerskola" krävs för utbildningens genomförande.

Ytterligare kvalitetshöjande utvecklingsarbete som pågår är att fullfölja målsättningen för projektet Utveckling av specialpedagogprogrammets och speciallärarprogrammets distansförlagda delar av utbildningen.

Programutvärdering

Speciallärarprogrammet ht 2019 – ht2020

Programutvärderingen genomfördes i januari 2021 genom en digital enkät och besvarades av 26 av speciallärarprogrammets 33 studenter. Inom respektive specialisering fördelas antalet studenter (anges inom parentes) samt antalet svarande studenter enligt följande:

- specialisering mot språk-, läs- och skrivutveckling, förkortas s, (17) 12
- specialisering mot matematikutveckling, förkortas m, (8) 8
- specialisering mot utvecklingsstörning, förkortas u, (10) 6

Enkäten har framförallt utformats som påstående utifrån programmets nationella examensmål (SFS 2017:1111) och studenterna har getts 4 svarsalternativ: Stämmer inte alls, Stämmer i liten grad, Stämmer i hög grad och Stämmer helt. I enkäten gavs även möjlighet att ge kommentarer i öppna svarsfält. Sammanställningen av utvärderingen följer den högre utbildningens sex kunskapsformer och presenteras i tre teman, kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt.

Programmål

Det övergripande målet för speciallärarexamen är enligt de nationella examensmålen att studenten ska visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som speciallärare för barn och elever i behov av särskilt stöd. Samtliga studenter instämmer helt eller i hög grad i detta påstående.

Kunskap och förståelse

Flera av de nationella examensmålen gäller för samtliga specialiseringar och presenteras därför gemensamt. Majoriteten av speciallärarprogrammets studenter uppger att deltagandet i programmet gett dem kunskap om områdets vetenskapliga grund, insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete (1 avvikande svar⁹) samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet (1 avvikande svar). Samtliga anser att deltagandet i programmet har gett dem kunskap om funktionsnedsättningar, neuropsykiatriska svårigheter inbegripet. Samtliga förutom en student uppger även att de erhållit kunskaper om barns och elevers utveckling, inbegripet barn med funktionsnedsättning och neuropsykiatriska svårigheter. Samtliga instämmer även i att deltagandet i programmet gett fördjupade kunskaper om barns och elevers språk- och begreppsutveckling samt stimulans av denna. Majoriteten anser att de fått fördjupade kunskaper om barn och elever i behov av särskilt stöd i ett historiskt perspektiv (2 avvikande svar).

När det gäller fördjupade kunskaper om bedömningsfrågor och betygsättning finns en större spridning mellan svarsalternativen. Några instämmer helt i detta påstående (s4, u1) och något fler instämmer i hög grad (s5, m3, u4). Övriga instämmer i liten grad (s3, m5, u1).

Ett nationellt examensmål som inbegriper kunskapsformen kunskap och förståelse skiljer sig åt mellan programmets tre specialiseringar. De studenter som läst programmet med specialisering mot språk-, läs- och skrivutveckling uppger samstämmigt att deltagandet i programmet helt (10) eller i hög grad (2) gett fördjupade kunskaper om barns och elevers språk-, skriv- och läsutveckling.

⁹ Ett avvikande svar innebär att svarsalternativet Stämmer i liten grad markerats. Svarsalternativet Stämmer inte alls har inte markerats för något av enkätens påståenden.

Inom specialiseringen mot matematikutveckling instämmer de flesta i hög grad (5) i påståendet att programmet gett fördjupande kunskaper om barns och elevers matematikutveckling. Övriga instämmer helt (2) eller i liten grad (1).

De studenter som valt specialisering mot utvecklingsstörning har tagit ställning till följande påstående: Deltagandet i programmet har gett mig fördjupade kunskaper om barn och elever med utvecklingsstörning och deras kunskapsutveckling i relation till undervisningsämnen och ämnesområden. Svaren fördelas mellan stämmer helt (3), stämmer i hög grad (1) och stämmer i liten grad (2).

Färdighet och förmåga

I enlighet med de nationella examensmålen behandlar programutvärderingen kunskapsformerna färdighet och förmåga både programgemensamt och specifika för respektive specialisering. Dessutom anges ett specifikt mål för specialisering mot språk, läs- och skrivutveckling respektive matematikutveckling vars motsvarig saknas för specialisering mot utvecklingsstörning.

Samtliga svarande instämmer helt (14) eller i hög grad (12) i att programmet utvecklat deras förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete med att undanröja hinder och svårigheter i lärmiljöer.

Majoriteten anser även att deltagandet i programmet har utvecklat deras förmåga att i samverkan med berörda aktörer utforma och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever, och därmed stödja barn och elever och utveckla verksamhetens lärmiljöer (1 avvikande svar).

Ytterligare ett påstående som efterfrågar fördjupad förmåga handlar om att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter för individer i de lärmiljöer där barnet eller eleven får sin undervisning och vistas under förskola- eller skoldagen. Här svarar två studenter att det stämmer i liten grad (s1, u1), medan övriga instämmer i hög grad (s4, m4, u3) eller helt (s7, m4, u2).

Majoriteten anser att de fördjupat sina förmågor att individanpassa arbetsätt för barn och elever med behov av särskilt stöd (s12, m6, u5) och resterande instämmer i liten grad (m2, u1).

Studenterna inom specialisering språk-, skriv- och läsutveckling och språkutveckling uppger samstämmigt att deltagandet i programmet utvecklat deras förmåga att kritiskt granska och tillämpa metoder för att bedöma barns språk-, skriv- och läsutveckling. Svaren fördelas lika mellan svarsalternativen stämmer helt och stämmer i hög grad. Motsvarande påstående för de studenter som läser specialiseringen mot matematiksvårigheter handlar om att deltagandet i programmet utvecklat deras förmåga att kritiskt granska och tillämpa metoder för att bedöma barns matematikutveckling. De flesta instämmer i hög grad (ett avvikande svar).

De allra flesta anser att de utvecklat sin förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter samt även sin förmåga att tillämpa kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter i olika lärmiljöer. Två studenter har dock markerat svarsalternativet stämmer i liten grad.

När det gäller examensmål gällande kvalificerade samtal och rådgivning skiljer sig målformuleringarna mellan de tre specialiseringarna. Inom specialisering mot språk-, läs- och skrivutveckling instämmer alla utom två i påståendet att deltagandet i programmet utvecklat deras förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör barns och elevers

språk-, skriv- och läsutveckling. Inom specialisering matematikutveckling instämmer samtliga i påståendet att deltagandet i programmet har utvecklat min förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör barns och elevers matematikutveckling. Även inom specialisering utvecklingsstörning instämmer samtliga i att deltagandet i programmet har utvecklat deras förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som rör lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med utvecklingsstörning.

Det sista påståendet som rör kunskapsformen färdigheter och förmågor tar upp förmågan att självständigt genomföra uppföljningar och utvärderingar och leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever. Här instämmer de flesta helt (s6, m3, u3) eller i hög grad (s4, m5, u2) medan tre instämmer i liten grad (s2, u1).

Värderingsförmåga och förhållningssätt

De flesta anser att deltagandet i programmet utvecklat deras självkänedom och empatiska förmåga medans fyra anser att påståendet stämmer i liten grad. De flesta anser även att utbildningen utvecklat deras förmåga att identifiera egna behov av ytterligare kunskap och därmed behov av att fortlöpa utveckla sin kompetens. Fem studenter instämmer dock i liten grad (s3, u2). Utbildningen har för de allra flesta även gett insikt om betydelsen av samverkan med andra yrkesgrupper (1 avvikande svar).

Tjugoen studenter anser att de utvecklat sin förmåga att inom det specialpedagogiska området göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter, med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna. Övriga fem anser att detta stämmer i liten grad (s3, u2).

Avslutningsvis uttrycker samtliga utom fyra studenter att deltagandet i programmet har utvecklat deras förmåga att identifiera etiska aspekter på eget forsknings- och utvecklingsarbete.

Analys och kommentarer

I nedanstående analys av och kommentarer till programutvärderingens resultat lyfts även studenternas skriftliga kommentarer in. Några av de sammantagna resultaten redovisas i procent för att möjliggöra jämförelser mellan specialiseringarna. Det bör dock understrykas att det rör sig om små studentgrupper och att ett så litet underlag kan ge något missvisande procentsatser.

Av enkätens fasta svarsalternativ framkommer att studenterna erhållit de *kunskaper och den förståelse* för studieobjekten som anges i de nationella examensmålen, exempelvis rörande forskning och utvecklingsarbete och sambandet vetenskap och beprövad erfarenhet kopplat till det kommande yrkesutövandet. Studenterna anser även att de utvecklat kunskap om barns och elevers funktionsnedsättningar samt barns och elevers språk och begreppsutveckling. Måluppfyllelsen inom de flesta områden är således god när det gäller kunskapsformerna kunskap och förståelse.

Det kunskapsmål som rör betyg och bedömning ger en större spridning av svar, framförallt inom specialiseringarna mot matematikutveckling och språk-, skriv- och läsutveckling. Resultatet är intressant utifrån att både dessa specialiseringar som antagningskrav har en lärarexamen med inriktning mot grundskola eller gymnasieskola samt tre års lärarerfarenhet, vilket innebär att bedömning och betygsättning behandlats i grundutbildningen. Lärare mot de högre åldrarna har antagligen även satt betyg, vilket kommer att bli ett sällsynt uppdrag som speciallärare. Inom specialisering mot utvecklingsstörning ger även förskolläraryxamen behörighet till programmet. Yrkeserfarenhet från förskolan innebär erfarenhet av en annan form av bedömning och ingen betygsättning. Trots förmodade lägre grundkunskaper inom bedömning och betygsättning uttrycker

endast en student inom specialisering utvecklingsstörning viss kritik. Samtidigt är speciallärare inom särskola en yrkeskategori som ger intyg/betyg. Vad som ligger bakom skillnaderna i utvärderingen bör undersökas närmare.

När det gäller *kunskap om och förståelse* för det kunskapsområde som kan sägas definiera respektive specialisering visar programutvärderingen att samtliga studenter som läst språk-, läs-, och skrivutveckling anger god måluppfyllelse. Inom specialisering matematikutveckling upplever 87% god måluppfyllelse och inom specialisering utvecklingsstörning uppger 66% god måluppfyllelse. Här bör tilläggas att båda kurserna som utgör termin 2 inom specialisering mot utvecklingsstörning reviderats efter att denna kull läst terminen.

När studenterna värderar sina *färdigheter och förmågor* ger enkätsvaren en över lag positiv men även svårtolkad bild. Vid en sammanräkning av samtliga påståenden som rör förmågor visar resultatet att majoriteten instämmer i att deltagandet i programmet utvecklat deras förmågor, i olika hänseenden, och endast ett fåtal instämmer inte i detta (s 7 %, m 4%, u 8%). I enkätens öppna kommentarsfält nämns att de i utbildningen fått verktygen och nu återstår träning, att utvecklas i sina verksamheter och att de som lärare aldrig blir fullärda.

Studenterna skattar de examensmål som relaterar till kunskapsformerna *värderingsförmåga och förhållningssätt* på liknande sätt som färdigheter och förmågor. När resultaten av de svar som relaterar till värderingsförmåga och förhållningssätt räknas samman för varje specialisering visar resultatet att de flesta anser att programmet gett dem möjlighet att utveckla dessa kunskapsformer. En mindre andel uppger att detta stämmer i liten grad (s 11%, m 5%, u 20%)

I de fria kommentarsfälten lyfts många positiva omdömen, både om programmet som helhet och om respektive specialisering och berör områden som föreläsningar, seminarier, organisation och information. Betydelsen av basgrupper och det arbete som sker i grupperna har varit betydelsefullt liksom lärarnas engagemang och bemötande. Många uttrycker att de är mycket nöjda med sin utbildning.

Den övergripande kritik som lyfts fram gäller framförallt quiz som examinationsform, att den första kursen upplevs som spretig och att och breddningskursen påbörjas samtidigt som examensarbetet ska färdigställas. Dock bör det noteras att inget utav de påståenden som presenterats i programutvärderingen erhållit det lägsta omdömet, Stämmer inte alls. Programutvärderingen ger information och underlag för programutveckling men visar också att studenterna anser att de utvecklat sådana kunskaper och förmågor som krävs för att arbeta som speciallärare.